

Zagovorništvo za NVO v kulturi

E-priročnik za izvajanje zagovorništva skozi monitoring, evalvacijo in spremljanje učinkov kulturne politike

**Asociacija, društvo nevladnih organizacij in posameznikov na področju kulture;
Ljubljana, 2019.**

Projekt *Asociacija – mreža NVO v kulturi, kultura za ustvarjalen razvoj*, delno sofinancira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

Vsebina

I.	OSNOVNI POJMI	3
1.	Zagovorništvo v kulturi	3
2.	Zagovorniški projekt in zagovorniški proces	3
3.	Vprašanja zagovorniškega procesa	4
4.	Politični proces / obnašanje političnih odločevalcev.....	4
5.	Nosilci vpliva na oblikovanje in izvajanje javnih kulturnih politik	4
6.	Subjekti podpornega okolja in zagovorništva NVO v kulturi.....	5
7.	Zagovorniške metode in sredstva	6
II.	SODELOVANJE NVO V OBLIKOVANJU JAVNIH KULTURNIH POLITIK	12
1.	Lokalno / pokrajinsko	12
2.	Nacionalno	13
3.	Nadnacionalno.....	16
III.	TEMELJNI ZAKONI IN STRATEŠKI DOKUMENTI NVO V KULTURI.....	19
2.	Zakoni.....	19
3.	Uredbe.....	19
4.	Pravilniki.....	19
5.	Mehanizmi izvajanja kulturnih politik	20
IV.	STRATEGIJE KREPITVE NVO V ZAGOVORNIŠTVU	21
V.	VIRI	22

I. OSNOVNI POJMI

1. Zagovorništvo v kulturi

Zagovorništvo (ang. Advocacy) na področju neodvisne umetnosti in kulture ima ključno vlogo pri uveljavljanju javnih politik kot rešitev za potrebe ter probleme delujočih na področju umetnosti in kulture ter zagotavljanju boljših pogojev delovanja nevladnih organizacij in posameznikov, tako ustvarjalcev ter producentov kot vseh drugih iz podpornih poklicev na področju umetnosti in kulture.

Zagovorništvo je dejavnost, preko katere poteka informiranje družbe o tem, kako bo določena javna politika vplivala na deležnike, določeno skupnost in družbo kot celoto. Zagovorništvo je strokovno argumentiranje vsebine javne politike v komunikaciji s političnimi odločevalci (zahteve za nove javne politike ali popravke starih) ter zagovarjanje izbrane procedure političnega odločanja, ki temelji na predhodnih analizah alternativnih procedur.

Zagovorništvo se opravlja na podlagi spremljanja najnovejših izsledkov, člankov in raziskav ter raziskovanja trenutnih razmer in javnih politik na področju delovanja nevladnih organizacij in posameznikov na področju kulture (tako na lokalnem in regionalnem kot nacionalnem in nadvladnem nivoju).

Zagovorništvo na področju kulture lahko opredelimo kot izobraževanje, informiranje in ustvarjanje zavesti med zakonodajalci ter oblikovalci javnih kulturnih politik in kulturno javnostjo o vprašanjih, s katerimi se soočajo delujoči na področju umetnosti ter kulture in ki jih naj javne kulturne politike naslavlja.

2. Zagovorniški projekt in zagovorniški proces

Sistematična ureditev zagovorniškega procesa je ključna za uspešno načrtovanje, izvedbo, doseganje ciljev in učinkov t.i. zagovorniškega projekta. Med korake vsakega posameznega zagovorniškega procesa štejemo (povzeto po Boljka, 2015):

- Analizo okoliščin in identificiranje predmeta zagovorništva.
- Postavitev jasnih zagovorniških ciljev in prioritet.
- Identificiranje deležnikov zagovorniškega projekta z družbeno močjo in izgradnja podporne koalicije.
- Oblikovanje sporočil deležnikom, nosilcem vpliva na oblikovanje in izvajanje javnih politik.
- Razvoj akcijskega načrta: sistematično opredelimo cilje, aktivnosti, nosilce in kazalnike zagovorniškega projekta.
- Spremljanje in vrednotenje vsakega posameznega zagovorniškega projekta.

Zagovorniški projekt je sklop dejavnosti z jasno določenimi cilji za rešitev nekega problema oz. potrebe in prispeva k doseganju širših strateških ciljev, razdeljen je na posamezne korake in vpet v časovni, kadrovski ter finančni načrt, javno politični okvir in družbeni kontekst.

3. Vprašanja zagovorniškega procesa

V okviru vsakega zagovorniškega projekta in procesa pa si poskušamo odgovoriti na naslednja vprašanja (povzeto po Boljka, 2015):

- Kaj je družbeni problem, ki ga naslavljamo?
- Kaj se mora spremeniti?
- Kdo ima v družbi moč da omogoči spremembe ?
- Kdo je za spremembe in kdo proti?
- Kako bomo delovali, da bomo dosegli spremembe?
- Kako bomo vedeli, ali smo dosegli zastavljene cilje in kazalnike?

4. Politični proces / obnašanje političnih odločevalcev

V okviru vsakega političnega procesa, ki je predpogoj vsakega zagovorniškega procesa, lahko govorimo o petih različnih fazah obnašanja političnih odločevalcev (povzeto po Fink - Hafner 2002):

1. Oblikovanje dnevnega reda (zaznavanje problema, tehtanje njegovih značilnosti, odločanje, ali ga uvrstiti na dnevni red ali ne).
2. Oblikovanje alternativnih rešitev (predlaganje različnih rešitev problema / javnih politik).
3. Uzakonitev javne politike (sprejem enega od predlogov na zakonodajni ravni oblasti).
4. Implementacija (izvedba rešitve problema / javne politike na izvršni ravni oblasti oz. prenos izvedbe na zasebne profitne ali neprofitne izvajalce).
5. Vrednotenje (ocenjevanje učinkov javne politike, lahko institucionalno s strani za to usposobljenih institucij ali neformalno s strani državljanov, NVO ipd.).

Zagovorniške aktivnosti v vsakem posameznem zagovorniškem projektu prilagodimo glede na fazo konkretnega političnega procesa oz. obnašanja političnih odločevalcev.

5. Nosilci vpliva na oblikovanje in izvajanje javnih kulturnih politik

Ob organih države in lokalne samouprave, ki imajo monopol nad političnim odločanjem, so v vlogi deležnikov zagovorniškega projekta z družbeno močjo in kot člani podporne koalicije v okviru zagovorniškega procesa lahko še:

- Interesne skupine (delodajalske in sindikalne organizacije, podjetja, poklicne skupine, nevladne organizacije ipd.)
- Množični mediji
- Uveljavljeni strokovnjaki in raziskovalci
- Akademske institucije
- Policy inštituti / think tanki ipd.
- Aktivni državljanji (podpisovanje peticij, demonstracije ...)

6. Subjekti podpornega okolja in zagovorništva NVO v kulturi

Čeprav so posamezni zagovorniški subjekti na področju nevladnih organizacij, neformalnih skupin in posameznikov obstajali tudi pred uveljavitvijo [Zakona o nevladnih organizacijah](#) (ZNOrg) in jih je kot take prepoznavalo in sofinanciralo za vsa nevladni sektor krovno [Ministrstvo za javno upravo](#), pa se je dejavnost in podporno okolje zagovorništva NVO dokončno institucionalizirala šele z uveljavitvijo ZNOrg (povzeto po Harmel, 2018).

Zakon o nevladnih organizacijah (ZNOrg) tako v 24. členu za subjekte podpornega okolja tudi za NVO v kulturi določa:

1. **Horizontalno mrežo**, ki je nevladna organizacija, ki na nacionalni ravni združuje nevladne organizacije iz različnih vsebinskih področij delovanja in izvaja dejavnosti informiranja, svetovanja, izobraževanja, raziskovanja, zagovorništva, mreženja, promocije in podpore v korist vseh NVO v državi. Horizontalna mreža deluje na nacionalnem nivoju kot zagovornik interesov vseh nevladnih organizacij in se ukvarja s krepitvijo in razvojem NVO kot sektorja s poudarkom na krepitvi civilnega dialoga ter nudenjem strokovne podpore pri reševanju splošnih vprašanj, ki zadevajo nevladni sektor, kot so pravni in sistemski pogoji za delovanje in razvoj NVO.
2. **Regionalna stičišča**, ki so nevladne organizacije, ki na ravni razvojne statistične regije, kot jo določa zakon, ki ureja skladen regionalni razvoj, ali na ravni več občin, ki predstavljajo zaključeno prostorsko celoto, združujejo nevladne organizacije iz različnih vsebinskih področij delovanja in izvajajo dejavnosti informiranja, svetovanja, izobraževanja, raziskovanja, zagovorništva, mreženja, promocije ter strokovne podpore v korist in za delovanje ter razvoj vseh nevladnih organizacij na ravni svojega delovanja.

Regionalna stičišča imajo pomembno vlogo tudi pri informiranju in obveščanju NVO-jev v regiji o aktualnih novicah sektorja, možnih virih financiranja ter nudenju strokovne podpore pri oblikovanju projektnih konzorcijev ter svetovanja pri prijavih na razpise. Z aktivnostmi usposabljanja in strokovne krepitve nevladnih organizacij imajo pomembno vlogo zlasti pri manjših NVO, ki imajo zgolj enega ali sploh nobenega zaposlenega in tako zelo omejene sposobnosti delovanja in razvoja. Posebno pozornost namenjajo povečanju strokovne usposobljenosti za zagovorništvo s poudarkom na lokalnem nivoju (zagonske projektne delavnice, usposabljanja, zagovorniške kampanje, predstavitev in razvoj orodij za zagovorništvo, ipd.).

3. **Vsebinske mreže**, ki so nevladne organizacije, ki na nacionalni ravni, na ravni razvojne regije, kot jo določa zakon, ki ureja skladen regionalni razvoj, ali na ravni več občin, ki predstavljajo zaključeno prostorsko celoto, združujejo nevladne organizacije z vsebinsko istega področja in na nacionalni ravni izvajajo dejavnosti informiranja, svetovanja, izobraževanja, raziskovanja, zagovorništva, mreženja, promocije in podpore v korist vseh nevladnih organizacij z vsebinskega področja svojega delovanja.

Vsebinske mreže so najbolj aktivne prav na področju zagovorništva. Na podlagi izvedenih analiz in dolgoletnega spremljanja specifičnega področja podajajo

predloge za dopolnitev predpisov, strategij in drugih dokumentov in aktov, vključene pa so tudi v posvetovalne procese za usklajevanje javnih politik. Res pa je, da so pri intenziteti sodelovanja in upoštevanju predlogov mrež tako na posameznem vsebinskem področju kot v posameznih lokalnih okoljih precejšnje razlike.

Z uveljavitvijo [Zakona o nevladnih organizacijah](#) (ZNOrg) je sicer obveznost zagotavljanja javnega sofinanciranja za delovanje vsebinskih mrež NVO, za razliko od sofinanciranja delovanja horizontalne mreže in regionalnih stičišč, izpod okrilja Ministrstva za javno upravo prešla na posamezna ministrstva, na katerih področjih delovanja kritično do posameznih javnih politik zagovorniško delujejo posamezne vsebinske mreže nevladnih organizacij. Medtem ko se na nekaterih ministrstvih razpisi za sofinanciranje delovanja ene ali več vsebinskih mrež NVO na posameznem vsebinskem področju že oblikujejo, pa zaenkrat ostaja neznano, kdaj bo do tovrstnega javnega razpisa prišlo tudi na področju kulture in ali bo področno [Ministrstvo za kulturo](#) uspelo pravočasno zagotoviti sofinanciranje in s tem tudi kontinuiteto zagovorniškega delovanja vsebinske mreže NVO na področju kulture.

7. Zagovorniške metode in sredstva

- ***Dopisi organom države in lokalne samouprave***

Komunikacijo z organi države in lokalne samouprave določa [Zakon o splošnem upravnem postopku](#) (ZUP), v primerih ko organi dostop do informacij onemogočajo pa tudi [Zakon o dostopu do informacij javnega značaja](#) (ZDIJZ). Ko komuniciramo v imenu NVO oz. katerekoli druge pravne osebe, je podpisani in štempljani dopis z glavo pošiljatelja osnovna forma komunikacije z organom države in / ali lokalne samouprave.

- ***Sodelovanje v javnih razpravah*** (pisno, ustno / v živo)

Pravica vsakega posameznika pa tudi vsake zainteresirane pravne osebe je sodelovanje v javnih razpravah okoli predlogov zakonov, pravilnikov in drugih predpisov, strateških dokumentov in drugih oblik izvajanja javnih kulturnih politik. Pogoje sodelovanje praviloma predpiše nosilec javnih pooblastil glede na naravo razprave (pisna, ustna in v živo...), odzivi, komentarji, kritike in predlogi pa bi naj bili po zaključku javne razprave javno objavljeni in dostopni. Kadar javna razprava ni uradno predpisana, se lahko v javno razpravo vključi oziroma se jo sproži s pomočjo javnih pisem ali psevdodogodkov (protesti, zapore cest, tribune, tiskovne konference ipd.)

- ***Organizacija posvetov, sestankov z različnimi deležniki***

Posveti in sestanki ostajajo ključno zagovorniško sredstvo za vključitev drugih nosilcev vpliva na oblikovanje in izvajanje javnih kulturnih politik (npr. sindikati, stanovska društva, javni zavodi, akademiki ter drugi strokovnjaki), prav tako pa so

ob drugih aktivnostih s področja odnosov z javnostmi in komunikacije z mediji ključni tudi za aktivacijo množičnih medijev ter preko njih tudi najširše kulturne javnosti. Posveti in sestanki so nujni tudi za gradnjo skupne podporne koalicije z ostalimi nosilci vpliva in dogovor o skupnih aktivnostih (dopisi, javna pisma, nastopi v medijih, protesti, omizja, tribune ipd.).

- **Organizacija protestov / javnih shodov in javnih prireditev**

Pravica do protesta in organizacije protesta je demokratično zagovorniško sredstvo, ki se ga poslužujemo, ko je potrebno v podporno koalicijo zagovorniškega procesa vključiti kritično javnost ter množične medije, preko katerih naslavljamo organe države ali lokalne samouprave, ki imajo monopol političnega odločanja in oblikovanja javnih kulturnih politik. Protest je oblika psevdo-dogodka, s katerim najprej povečamo zanimanje javnosti za zagovorniški problem, ki ga naslavljamo, posledično pa tudi zanimanje nosilcev politične moči. Protest je lahko izraz civilne oziroma državljske nepokorščine, toda v tem primeru je potrebno vzeti v zakup tudi določene sankcije, ker javni shod ali javna prireditev ni bila prijavljena in ker potrebna dovoljenja za javni shod ali javno prireditev niso bila pridobljena.

Javni shod je sicer vsako organizirano zbiranje oseb zaradi izražanja mnenj in stališč o vprašanih javnega ali skupnega pomena na prostem ali v zaprtem prostoru, kjer je dostop dovoljen vsakomur. **Javna prireditev** pa je vsako organizirano zbiranje oseb zaradi izvajanja kulturne, športne, zabavne, izobraževalne, verske ali druge aktivnosti tako, da je udeležba brezpogojno ali pod določenimi pogoji dovoljena vsakomur.

Organizator javnega shoda oziroma javne prireditve je dolžan [javni shod ali javno prireditev](#) prijaviti na predpisanem obrazcu na policijski postaji, policijskem oddelku ali policijski pisarni, na območju katere se organizira javni shod oziroma javna prireditev, in sicer v dveh izvodih. Organizator mora prijaviti shod najmanj 3 dni pred dnevom shoda, prireditev pa mora prijaviti najmanj 5 dni pred dnevom prireditve.

V določenih primerih, ko obstajajo okoliščine, zaradi katerih bi lahko prišlo do ogrožanja varnosti ali pravic drugih, pa mora organizator zaprositi za dovoljenje, ki je potrebno za shod ali prireditev na javni cesti, če gre za izredno uporabo ceste, in za naslednje prireditve: mednarodne športne prireditve in članska tekmovanja v kolektivnih športih, če na njih sodeluje vsaj en klub prve državne lige; prireditve, na katerih se uporablja odprt ogenj oziroma predmeti ali naprave, zaradi katerih je lahko ogroženo življenje ali zdravje ljudi oziroma premoženje; in prireditve, na katerih se pričakuje več kot 3000 udeležencev.

Vlogo za izdajo dovoljenja je treba podati pri upravni enoti, na območju katere se priredi shod oziroma prireditev; prošnjo za prireditev na cesti, ki poteka na cesti z območja dveh ali več upravnih enot, pa pri upravni enoti, na območju katere se prireditev začela, najmanj 7 dni pred dnevom shoda oziroma 10 dni pred dnevom prireditve, za tekmovalne športne prireditve v kolesarstvu ter avto-moto športu

na cesti in druge prireditve na cesti, ki potekajo na območju dveh ali več upravnih enot, pa najmanj 30 dni pred dnevom prireditve.

Vsi [predpisi](#), ki neposredno urejajo področje javnih zbiranj, so na voljo na povezavi Ministrstva za notranje zadeve. Temeljno področje javnih prireditev in javnih shodov ureja [Zakon o javnih zbiranjih](#). Če gre za shode in prireditve z uporabo zvočnih in drugih naprav, ki povzročajo dopusten hrup, je potrebno upoštevati še [Uredbo o načinu uporabe zvočnih naprav, ki na shodih in prireditvah povzročajo hrup](#), če pa gre za javne prireditve z uporabo avtorskih del, je potrebna predhodna pridobitev pravice za javno priobčitev varovanih del pri organizaciji avtorjev za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic, kot to določa [Zakon o avtorski in sorodnih pravicah](#). Če pa gre za prireditve, na katerih obstaja nevarnost požara ali eksplozije, so potrebni dodatni ukrepi, kot jih določajo [Zakon o varstvu pred požarom](#), [Uredba o varstvu pred požarom v naravnem okolju](#) in [Pravilnik za izvajanje ognjemetov](#).

- **Peticija**

Kot zagovorniško sredstvo za mobilizacijo podporne koalicije in kritične javnosti lahko uporabimo tudi pravico do peticije kot eno od temeljnih človekovih političnih pravic in svoboščin državljanek in državljanov v Republiki Sloveniji in Evropski Uniji. V RS je ta urejena s 45. členom [Ustave](#): "Vsak državljan ima pravico do vlaganja peticij in do drugih pobud splošnega pomena", v EU pa z 227. členom [Pogodbe o delovanju Evropske unije](#): »Vsi državljani Unije in vse fizične ali pravne osebe s prebivališčem ali statutarnim sedežem v eni od držav članic imajo pravico, da samostojno ali skupaj z drugimi državljani ali osebami naslovijo na Evropski parlament peticijo glede vprašanj, ki sodijo na področje delovanja Unije in ki jih neposredno zadevajo.«

[Peticija](#) je sicer vsaka zahteva oziroma pobuda enega ali več državljanov, ki je splošnega pomena ali pa se nanaša na posamične zadeve in je naslovljena na enega ali več organov države ali lokalne samouprave. Lahko je **formalna**, ki se vloži v obliki zahteve, predloga, prošnje, pritožbe, ugovora ali druge vloge ([vzorec, PDF 6 KB](#)), preden jo začnete sestavljati, pa si lahko ogledate tudi [navodila o postopku za vložitev peticije oziroma vloge](#).

Peticija je lahko tudi **neformalna**, elektronska s pomočjo spletnih orodij, kot so denimo [Pravapeticija.com](#) in [Change.org](#) in [Avaaz](#), ali z zbiranjem e-mail podpisov. Podpise za peticijo lahko zbiramo tudi na terenu, od hiše do hiše ali pred nakupovalnimi središči in javnimi zgradbami. Neformalnih peticij se poslužujemo predvsem v primerih, ko poskušamo svoje argumente v zagovorniškem procesu podkrepiti s čim večjim številom podpisov, praviloma pa nimajo drugih formalnih učinkov na organe države oziroma lokalne samouprave.

Formalno peticijo oziroma vlogo lahko vložite ali po pošti ali v elektronski obliki in v zvezi z zadevami splošnega pomena ali glede posamičnih zadev, ki se nanašajo na človekove pravice; pravosodje; upravno, civilno ali kazensko pravo ali postopek; delovna razmerja, plače in nadomestila; zdravstveno varstvo in

zavarovanje; zaposlovanje in brezposelnost; socialno varstvo in zavarovanje; invalidsko zavarovanje; urejanje prostora; varstvo okolja, **javne kulturne politike** ipd.

Obvezne sestavine peticije oziroma vloge:

- vaše ime, priimek in točen naslov (ulica, hišna in poštna številka ter kraj),
- naslov zadeve, na katero se peticija oziroma vloga nanaša (zahteva, predlog, prošnja, pritožba, ugovor),
- vsa pomembna dejstva, ki se nanašajo na zadevo,
- vaš zahtevek oziroma predlog in
- vaš podpis.

Smisel te pravice je v tem, da lahko državljanke in državljani vlagamo peticije oziroma pobude brez strahu pred morebitnimi represivnimi ukrepi državnih organov in da državne organe ali organe lokalne samouprave opozarjamo na probleme, nastale v družbi. Na ravni lokalne samouprave peticijo naslovimo na župana oziroma mestni ali občinski svet, v Državnem zboru pa je za reševanje peticij, pobud ali vlog državljanek in državljanov ustanovljena [Komisija za peticije, človekove pravice in enake možnosti](#), katere naloge določa [Odllok o ustanovitvi in nalogah delovnih teles Državnega zbora](#), in med drugim da:

- obravnava pritožbe in predloge (vloge) državljanov, v katerih opozarjajo na določene probleme pri izvajanju zakonov in drugih aktov,
- obravnava vloge, ki se nanašajo na posamične zadeve in ukrepa pri pristojnih organih,
- proučuje prošnje, pritožbe in druge pobude splošnega pomena, ki jih pošiljajo državljani Državnemu zboru in drugim organom ter ugotavlja vzroke zanje,
- spremlja in proučuje problematiko uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter daje pobude in priporočila organom in pravnim osebam.

Peticija oziroma vloga se po pošti pošlje na naslov *Državni zbor, Komisija za peticije, človekove pravice in enake možnosti, Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana*, po e-pošti in v elektronski obliki pa na e-naslov peticije@dz-rs.si.

Vsi državljani Evropske unije, tako posamezniki kot skupine, ali prebivalci države članice in tudi vsa podjetja, organizacije ali združenja s statutarnim sedežem v Evropski uniji pa imajo pravico, da samostojno ali skupaj z drugimi naslovijo na Evropski parlament peticijo glede vprašanj, ki sodijo na področje delovanja Evropske unije in ki jih neposredno zadevajo.

Peticija lahko predstavlja posamezno zahtevo, pritožbo ali opombo o izvajanju zakonodaje EU, ali poziv Evropskemu parlamentu naj sprejme stališče o določeni zadevi. Tovrstne peticije dajejo Evropskemu parlamentu možnost, da opozori na kakršne koli kršitve pravic evropskih državljanov s strani države članice, lokalnih oblasti ali druge institucije. Obravnava jih [Odbor za peticije](#) EP, ki ga brez

slovenske udeležbe sestavlja 34 evropskih poslancev, oddati pa jih je mogoče preko [portala Evropskega parlamenta za peticije](#).

Ob peticiji lahko v okvirih delovanja Evropske unije izpostavimo še [evropsko državljansko pobudo](#). Če menite, da bi EU morala sprejeti zakonodajo v zvezi z določenim vprašanjem, lahko z evropsko državljansko pobudo [Evropsko komisijo](#) pozovete, naj pripravi zakonodajni predlog, toda podpisati jo mora vsaj milijon državljanov iz najmanj četrtnine držav EU (7 od 28).

- **Komunikacija z mediji**

Za učinkovito komunikacijo z mediji je potrebno osnovno predznanje iz področij **novinarstva** in **odnosov z javnostmi**. Čeprav je tako kot v novinarstvu tudi pri zagovorništvu osnovno orodje dejavnosti vprašanje, je pri zagovorništvu enako pomembno tudi poznavanje odgovorov, tako po vsebini kot glede na osnovno naravo medija (tisk, splet, radio, TV ipd.) posebej prilagojeni formi podane informacije.

Subjekt, ki si prizadeva širiti informacije o sebi, tega večinoma ne počne sam, pač pa poskuša za to čim bolj izrabiti **javna občila** oz. **medije**. Tako na strani politike kot kapitala je to povzročilo profesionalizacijo virov, ki medije in novinarje zalagajo z odbranimi, ampak po novinarskih standardih 'opremljenimi in oblikovanimi informacijami'. Na področje množičnih medijev, ki ga tradicionalno obvladuje novinarstvo, si prizadeva posegati vse večje število subjektov, da bi posredovali po lastni presoji izbrane in oblikovane informacije in tako vplivali na stališča, mnenja ter porabniško, politično in drugo družbeno vedenje. Najbolj očitno sta tako posegla v osnovno novinarsko dejavnost samo, to je zbiranje, izbiranje in oblikovanje informacij o dejstvih in mnenjih kot »prenos od drugih k drugim«, **oglaševanje** in **odnosi z javnostmi**.

V okviru vsakega zagovorniškega procesa je potrebno izdelati tudi **komunikacijski načrt**, v katerem na podlagi občinstev, javnosti, ki jih želimo nagovoriti, najprej **identificiramo naslovnike** oz. komu poslati sporočilo, nato glede na vsebine, ki jih želimo posredovati, **določimo možnosti sporočanja** (tiskovna sporočila, tiskovne konference, psevdodogodki, socialna omrežja ...) in na koncu oblikujemo še **terminski načrt sporočanja** (kako, kdaj in koliko sporočil?).

Čeprav sta osnovni sredstvi komunikacije z mediji **tiskovno sporočilo** in **tiskovna konferenca**, pa je nujno tudi poznavanje osnovnih značilnosti stalnih novinarskih oblik sporočanja, ki jih v skladu z njihovo prevladujočo funkcijo delimo v dve skupini: **informativna ali poročevalna** zvrst, v katero sodijo samo dejstva in podatki (novica, poročila/blok novic, poročilo, poročilo v živo, anketa in intervju) in **interpretativna ali presojevalna** zvrst, v katere besedilih so prisotna tudi avtorjeva mnenja (reportaža, recenzija, komentar in feature). Za še zahtevnejše oblike novinarskega pisanja, kjer se izreka tudi lastna stališča, pa se uporablja naziv **publicistika**.

- ***Lastne analize stanja in javnih kulturnih politik***

Zagovorništvo v kulturi je dejavnost, ki temelji na lastnih analizah stanja in javnih kulturnih politik iz lastnih ali obstoječih javno dostopnih virov. Rešitve zagovorniškega problema, ki ga v okviru vsakega zagovorniškega projekta in procesa naslavljamo, morajo temeljiti na strokovnih ocenah in argumentih, ki izhajajo iz lastnih analiz stanja in javnih kulturnih politik. Te lahko izdelamo sami, če pa za to nimamo potrebnih kadrov in kapacitet, pa jih lahko damo izdelati tudi zunanjim neodvisnim strokovnjakom.

S pravočasnimi analizami javnih kulturnih politik in strokovnim osebjem, ki jih zna pripravljati in ki zna razbrati za vsak posamezen zagovorniški projekt relevantne informacije in podatke iz drugih javno obstoječih ali neposredno pridobljenih virov, lahko z lastnimi analizami posežemo v katero koli od faz političnega odločanja organov države ali lokalne samouprave.

II. SODELOVANJE NVO V OBLIKOVANJU JAVNIH KULTURNIH POLITIK

Civilni dialog, zagovorništvo in vključevanje civilno-družbenih organizacij v procese oblikovanja, sprejemanja ter izvajanja javnih politik na področju nevladnega sektorja in tudi **kulture** brez izjeme vključujejo vsi strateški razvojni dokumenti, tako na nivoju celotne Evropske unije kot tudi države Slovenije ter posamezne lokalne samouprave.

Nacionalni oziroma **lokalni program za kulturo** je strateški dokument razvojnega načrtovanja države oziroma lokalne skupnosti, ki postavi cilje in prioritete javne kulturne politike. Ena temeljnih oblik strukturiranega civilnega dialoga so tako imenovane **dialoške skupine**, ki obstajajo na nacionalnem nivoju v okviru Ministrstva za kulturo RS, oblikujejo pa jih tudi nekatera lokalna okolja. Kljub temu pa je tudi na področju kulture med posameznimi lokalnimi okolji moč identificirati zelo velike vsebinske razlike v sodelovanju in upoštevanju mnenja NVO v oblikovanju in izvajanju javnih kulturnih politik.

1. Lokalno / pokrajinsko

[Lokalna samouprava](#) je ustavna institucija in predstavlja zagotovitev decentralizirane oblasti ljudstva, ki jo prebivalci Slovenije uresničujejo v samoupravnih lokalnih skupnostih, v občinah, pokrajine pa še niso ustanovljene. Prebivalci v skladu z Ustavo in Evropsko listino lokalne samouprave uresničujejo lokalno samoupravo z volitvami občinskih svetov, ki kot predstavniški organi izvršujejo naloge iz občinske pristojnosti, z volitvami županov, ki so nosilci izvršilne funkcije v občini ter na neposreden način z odločanjem na zborih občanov, referendumih in z ljudsko iniciativo.

Pogoje, ki jih morajo izpolnjevati lokalne samoupravne enote in občine, določa [Zakon o lokalni samoupravi Republike Slovenije](#). Trenutno imamo v Sloveniji **212 občin**, med katerimi jih je **11 mestnih občin**, ki so občine, ki zaobsegajo večja mesta. Za ta status mora mesto imeti najmanj 20.000 prebivalcev in najmanj 15 tisoč delovnih mest, od tega najmanj polovico v terciarnih in kvartarnih dejavnostih, in biti geografsko, gospodarsko in kulturno središče svojega gravitacijskega območja. Izjemoma lahko pridobi status mestne občine mesto tudi iz zgodovinskih razlogov, na mestno občino pa država lahko prenese opravljanje določenih nalog iz svoje pristojnosti, ki se nanašajo na razvoj mesta.

[Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo](#) (ZUJIK) sicer mestnim občinam nalaga sprejem vsaj štiri letnih lokalnih programov za kulturo, ostale občine pa morajo razvoj področja kulture vključiti vsaj v kakega od drugih strateških razvojnih dokumentov, čeprav se v zadnjem času tudi slednje vse pogosteje odločajo za oblikovanje samostojnih lokalnih programov za kulturo. Med mestnimi občinami tako po višini javnih sredstev, ki jih namenja za delovanje NVO v kulturi, kot po kakovosti lokalnega programa za kulturo ([Strategija razvoja kulture v Mestni občini Ljubljana 2016-2019](#)) in vključevanju NVO v oblikovanje javnih kulturnih politik (Delovna skupina MOL za trajni dialog z nevladnimi organizacijami na področju kulture in samozaposlenimi v kulturi) izstopa Mestna občina Ljubljana.

Področje kulture je v okviru lokalne samouprave še najbolj redko, tako kot v primeru Mestne občine Ljubljana, združeno pod samostojen [Oddelek za kulturo](#), v večini primerov pa je kultura združena v oddelek za več področij, npr. športa, mladine, kulture in turizma ali negospodarskih dejavnosti ipd., v posameznih primerih pa je skrb za kulturo na ravni občine prenešana na kakega od obstoječih lokalnih javnih zavodov.

Lokalni program za kulturo je strateški dokument razvojnega načrtovanja kulturne politike, ki izhaja iz doseženega položaja kulture v občini in ugotavlja vlogo kulture v razvoju občine ter javni interes zanjo. Kot temeljni programski in izvedbeni dokument odgovarja na ključne probleme posameznih področij kulture, opredeljuje prioritete občinske kulturne politike, cilje in ukrepe za doseg ciljev, določa investicije v javno kulturno infrastrukturo, določa čas za njihovo uresničitev ter kazalce, po katerih se bo merilo njihovo doseganje. Hkrati opredeljuje načine in možnosti za dvig kulturne ustvarjalnosti in poustvarjalnosti za večanje dostopnosti kulturnih dobrin občanom in spodbujanje kulturne raznolikosti.

Kljub temu da so na nacionalni ravni že uveljavljen mehanizem sodelovanja in vključevanja NVO v oblikovanje in izvajanje javnih kulturnih politik, so **Delovne skupine za trajni dialog z nevladnimi organizacijami na področju kulture in samozaposlenimi v kulturi** na ravni lokalne samouprave prej izjema kot pravilo, saj kontinuirano delujejo le v Mestni občini Ljubljana, po nekaterih drugih mestnih občinah pa se jih imenuje in sklicuje predvsem od časa do časa ter projektno, denimo za potrebe nastajanja lokalnega kulturnega programa.

Zagovorništvo v kulturi se na lokalni ravni osredotoča tako na občine kot na širše kulturne regije sosednjih občin, saj v Republiki Sloveniji pokrajine še niso ustanovljene, marsikod pa se sosednje občine že same in samoiniciativno smiselno povezujejo tudi pri vprašanih kulture in javne kulturne infrastrukture. Ob izvršilnih funkcijah župana in načelnika oddelka ali direktorja javnega zavoda, ki v lokalni samoupravi skrbi za področje kulture, so nosilci monopola nad političnim odločanjem člani občinskega ali mestnega sveta, kot osnovno predstavniško telo lokalne samouprave, ter še posebej člani komisije za kulturo, negospodarske dejavnosti oziroma komisije, pod katero v konkretni občini spada področje kulture.

Podporno zagovorniško koalicijo na lokalni ravni sooblikujemo s predstavniki drugih NVO, lokalnih stanovskih združenj, ljubiteljske kulture, javnih zavodov, uglednih posameznikov s področja umetnosti in kulture, gospodarstva, kritično javnostjo...

2. Nacionalno

Na ravni izvršilne veje oblasti države Republike Slovenije je v [Vladi RS](#) za področja umetnosti, kulture, kulturne dediščine, filma, medijev, slovenskega jezika, verske svobode in kulturne raznolikosti in človekovih pravic zadolženo [Ministrstvo za kulturo](#), glavni organ zakonodajne veje oblasti pa je tudi za področje kulture [Državni zbor](#) in njegovo matično telo - [Odbor za kulturo](#).

Odbor za kulturo obravnava predloge zakonov, druge akte in problematiko, ki se nanaša:

- na ustvarjanje in umetnost,
- na kulturo in kulturni razvoj Slovenije, slovenskega naroda in narodnih skupnosti ter kulturno dediščino
- na medije,
- na slovenski jezik,
- na področje verske svobode,
- na področji filma in knjige in
- na druga vprašanja, ki jih obravnava za to področje pristojno ministrstvo.

Odbor obravnava zadeve Evropske unije s svojega delovnega področja ter evropske pobude in predloge, ki ne izhajajo iz dokumentov institucij Evropske unije in Republike Slovenije.

Nacionalni strateški dokument razvojnega načrtovanja kulturne politike, v katerem se opredeli cilje in prioritete na vseh področjih umetnosti in kulture, je [Nacionalni program za kulturo](#), toda zadnji je bil v Državnem zboru potrjen za obdobje [2014-2017](#). S spremembo Zakona o uresničevanju javnega interesa je zakonodajalec leta 2016 ministrstvu, pristojnemu za kulturo, odredil sprejem bolj dolgoročnega strateškega dokumenta, ki se bo nanašal na obdobje 8 let, toda [predlog NPK iz leta 2018](#), pod katerega se je podpisal takratni minister za kulturo Anton Peršak, ni bil potrjen v Državnem zboru in tudi jeseni 2019 ostajamo brez Nacionalnega programa za kulturo, čeprav naj bi ga na MK intenzivno in kreativno [soustvarjali za obdobje 2020-2027](#).

Z nastopom ministra za kulturo Zorana Pozniča se je sicer spremenila tudi sestava in pristojnosti na nacionalni ravni v minulih več mandatih že uveljavljenega mehanizma sodelovanja in vključevanja NVO v oblikovanje in izvajanje javnih kulturnih politik. Ministrstvo za kulturo je ohranilo obe delovni skupini, [Delovno skupino za trajni dialog z nevladnimi organizacijami na področju kulture](#) in [Delovno skupino za trajni dialog s samozaposlenimi v kulturi](#), a več kot prepolovilo število njihovih članov. Kljub temu da člane in članice obeh skupin s sklepom in za čas trajanja njegovega mandata imenuje minister, pa več ne gre za njegovi posvetovalni telesi, ampak za delovno skupino, v kateri trajni dialog poteka med predstavniki NVO oz. samozaposlenih v kulturi in uradniki, zaposlenimi na Ministrstvu za kulturo.

Predstavniki samozaposlenih (7) so v delovno skupino za trajni dialog imenovani neposredno in na podlagi javnega poziva k predložitvi kandidatur, predstavnike NVO (5) pa se je v delovno skupino izvolilo preko [postopka izbora predstavnikov NVO](#) pri CNVOS. Obe delovni skupini za trajni dialog sta odgovorni za strokovno pripravo predlogov za izboljšanje položaja NVO ali samozaposlenih v kulturi za nov Nacionalni program za kulturo (2020–2027) in predlogov zakonskih sprememb ter spremljanje uresničenja koalicijskih zavez za področje NVO ali samozaposlenih v kulturi in horizontalnih ukrepov na področju kulture.

Zagovorništvo v kulturi se na nacionalni ravni najprej osredotoča tako na v izvršilnem smislu krovno Ministrstvo za kulturo kot na njegove posamezne organizacijske enote: **direktorate** (za ustvarjalnost, za kulturno dediščino in za medije), **službe** (za kulturne raznolikosti in človekove pravice, za evropske zadeve in mednarodno sodelovanje, za slovenski jezik in za državne proslave), **organa v sestavi** ([Inšpektorat Republike Slovenije za kulturo in medije](#) ter [Arhiv Republike Slovenije](#)) in **javni agenciji** ([Javna agencija za knjigo – JAK](#) in [Slovenski filmski center – SFC](#)), saj se praviloma tam oblikujejo prvi predlogi javnih kulturnih politik za posamezna področja umetnosti in kulture.

Čeprav je končni predlagatelj vseh predlogov javnih kulturnih politik in drugih ukrepov s področja kulture Ministrstvo za kulturo, vsak predlog na izvršilni ravni oblasti v državi, preden se ga pošlje v državnozbornsko proceduro, obravnava in sprejme tudi [Vlada RS](#). Zaradi narave volilnega sistema so v Sloveniji tako Vlade kot parlamentarne večine koalicijske, kar pomeni, da jih sestavlja več različnih političnih strank, a da je večinoma ena sama med njimi zadolžena za področje umetnosti in kulture ter za področno ministrstvo za kulturo. V prejšnjem mandatu je za področje umetnosti in kulture skrbela Demokratična stranka upokojujencev Slovenije, v tem pa so to politično breme prevzeli

[Socialni demokrati](#). Če so aktivnosti posameznega zagovorniškega projekta usmerjene v korekcijo predlogov javnih kulturnih politik iz Ministrstva za kulturo, potem je na izvršilni ravni oblasti v zagovorniškem smislu povsem smotrno nasloviti še preostale politične stranke iz vladne koalicije.

Za sodelovanje pri zagovorniških aktivnostih pri predlogih javnih kulturnih politik v izvršilni veji oblasti lahko ob poslancih koalicije nagovorimo tudi predstavnike oz. poslance političnih strank opozicije, ki imajo na vsaki seji Državnega zbora pravico tako celotni Vladi kot posameznim ministrom postavljati javna [poslanska vprašanja](#).

Poslanci in poslanke Državnega zbora, pravzaprav pa parlamentarna večina poslank in poslancev, so nosilci monopola nad političnim odločanjem oz. zakonodajne oblasti v Republiki Sloveniji, vsak predlog javne kulturne politike oziroma zakonodaje pa mora obravnavati in potrditi tudi Odbor DZ za kulturo. Za večino javnih kulturnih politik zadostuje, da se jih v DZ potrdi z navadno večino, z absolutno večino vseh poslank in poslancev pa le v primerih, ko večina v [Državnem svetu](#) – kot drugemu domu slovenskega parlamenta, ki ga Ustava Republike Slovenije opredeljuje kot zastopstvo socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov – izglasuje odločilni veto in mora DZ o tej javni kulturni politiki ponovno odločiti.

Zakoni se sprejemajo v [zakonodajnem postopku](#), ki vsebuje več faz – od predloga zakona prek vlaganja amandmajev (sprememb in dopolnitev) do glasovanja in razglasitve zakona oziroma do drugih vrst končanja zakonodajnega postopka. Državni zbor sprejema zakone, ki na novo urejajo posamezna družbena področja, lahko pa s sprejetjem novele že veljavnega zakona spremeni ali dopolni ureditev z zakonom že urejenih družbenih razmerij. Zakonodajni postopek urejata [Ustava Republike Slovenije](#) in [Poslovnik Državnega zbora](#).

Zakone oz. njihove dopolnitev in spremembe lahko predlagajo:

- Vlada,
- vsak poslanec,
- Državni svet,
- najmanj pet tisoč volivcev.

Predlagatelji, lahko gre za več subjektov oz. sopedlagateljev, predlog zakona posredujejo predsedniku Državnega zbora. Pravica, da lahko zakon predloži tudi najmanj pet tisoč volivcev, je opredeljena v 88. členu Ustave Republike Slovenije. Čeprav lahko predlog zakona oz. njegovo dopolnitev in spremembo predlaga tudi Državni svet, vsak poslanec in najmanj pet tisoč volivcev, pa je, kot že rečeno, za njegovo potrditev in zaključek zakonodajnega postopka potrebna vsaj minimalna navadna večina navzočih poslank in poslancev na seji DZ.

V **rednem zakonodajnem postopku** je **prva obravnava** namenjena seznanitvi s predlogom zakona, **druga obravnava** predloga zakona vključuje razpravo in glasovanje o členih ali delih, tudi spremembah in dopolnitvah z amandmaji, predloga zakona na matičnem delovnem telesu in na seji Državnega zbora; **tretja obravnava** pa je namenjena razpravi in glasovanju na seji Državnega zbora o predlogu zakona v celoti.

Zagovorništvo na področju kulture se na ravni zakonodajne oblasti v državi osredotoča najprej na predstavnike posameznih političnih strank, tako koalicije kot opozicije, poslanke in poslance ter strokovne službe in sodelavce posameznih političnih strank, saj so nenazadnje prav slednji tisti, ki poslankam in poslancem pripravljajo vsa gradiva in

predloge zakonov oziroma njihovih sprememb in dopolnitev. Večina političnih strank sicer ima tudi lasten Odbor za kulturo, v katerem so poslanke in poslanci, ki stranko zastopajo tudi v Odboru za kulturo Državnega zbora, pa tudi njeni drugi v DZ neizvoljeni člani.

Podporno zagovorniško koalicijo na nacionalni ravni sooblikujemo kar se da široko, s predstavniki drugih NVO, nacionalnih stanovskih združenj, Javnega sklada za kulturne dejavnosti - JSKD, javnih zavodov s področja kulture, umetniških akademij in drugih fakultet, akademikov in drugih uglednih posameznikov s področja umetnosti in kulture, kritično javnostjo...

3. Nadnacionalno

Čeprav je osnovni okvir zagovorniškega delovanja na področju umetnosti in kulture usmerjen na delovanje organov nacionalne države in lokalne samouprave, pa na pomenu še posebej po vstopu Slovenije v Evropsko unijo vse bolj pridobivajo tudi nadnacionalne zagovorniške aktivnosti, tako na nivoju celotne EU kot na regionalnem nivoju sosednjih držav članic in nečlanic EU.

A/ REGIONALNO

Regionalni zagovorniški projekti na področju kulture so običajno povezani z nadnacionalnimi projektnimi sodelovanji in udejstvovanji, katerih rezultat včasih je lahko tudi **regionalna zagovorniška mreža**, kot je na primer tudi [Kooperativa – Regionalna platforma za kulturo](#), katere ustanovni član je tudi društvo Asociacija kot vsebinska mreža NVO v kulturi.

Kooperativa - Regionalna platforma za kulturo je regionalna mreža organizacij, ki delujejo na področju neodvisne kulture in sodobne umetnosti v Jugovzhodni Evropi, in se zavzema za povečanje kapacitet organizacij neodvisne kulture s prenosom dobrih praks in znanja, povečanje števila akterjev, ki prispevajo k razvoju kulturnih politik na področju regije, ter za ustvarjanje pogojev za kontinuirano realizacijo sodelujočih projektov med organizacijami neodvisne kulture, ki delujejo v različnih državah Jugovzhodne Evrope.

Poleg tega Kooperativa in akterji zbrani okoli nje delujejo tudi na področju zagovorništva predpisov kulturnih politik, ki bi sistematično izboljšale mednarodno kulturno sodelovanje in omogočile njeno dolgoročno trajnost. Ker organi z monopolom odločanja na ravni regij sosednjih držav ne obstajajo, se zagovorniške aktivnosti na področju kulture osredotočajo tako na iste akterje kot na nacionalnem nivoju kot na [Ministrstvo za zunanje zadeve](#) (MZZ) in [Sektor za javno diplomacijo in mednarodno sodelovanje v kulturi](#), ki deluje v okviru **Direktorata za gospodarsko in javno diplomacijo MZZ**.

Sektor za javno diplomacijo in mednarodno sodelovanje v kulturi MZZ skrbi za načrtovanje komuniciranja in dvig prepoznavnosti zunanjepolitičnih aktivnosti v Sloveniji ter promocijo "blagovne znamke Slovenija" v tujini. Načrtuje, koordinira in izvaja javno diplomacijo RS v sodelovanju s pristojnimi službami ministrstva, diplomatskimi predstavništvi in konzulati ter drugimi resorji. Izvaja pa tudi naloge s področja **mednarodnega sodelovanja v kulturi**, vključno s koordinacijo aktivnosti pri pripravi izvedbenih programov v kulturi, ter promocije slovenske kulture v tujini. V sodelovanju s pristojnimi nacionalnimi, evropskimi in mednarodnimi institucijami ter diplomatsko-

konzularnimi predstavništvi načrtuje in koordinira dejavnosti na področju zunanje kulturne politike Republike Slovenije.

Tako kot podporno zagovorniško koalicijo na nacionalni ravni tudi regionalno zagovorniško koalicijo sooblikujemo kar se da široko (s predstavniki drugih NVO, nacionalnih stanovskih združenj, Javnega sklada za kulturne dejavnosti - JSKD, javnih zavodov s področja kulture, umetniških akademij in drugih fakultet, akademikov in drugih uglednih posameznikov s področja umetnosti in kulture, kritično javnostjo), toda ne zgolj in samo na področju kulture in kreativnih industrij pač pa tudi na drugih prečnih področjih (zunanja politika, mednarodno razvojno sodelovanje, manjšinske organizacije...).

B/ EVROPSKO

Z vključitvijo med države članice Evropske unije je Republika Slovenija del svojih nacionalnih pristojnosti in suverenosti prenesla na skupne institucije EU, toda skrb za področje kulture ostaja v primarni domeni nacionalnih držav. Kljub temu pa so se tudi v okviru EU razvili številni mehanizmi tako sofinanciranja sodelovanja na področju umetnosti in kulture (npr. [Ustvarjalna Evropa](#)) kot tudi oblikovanja javnih kulturnih politik, ki jih zadevajo.

Evropska unija ima sicer edinstveno institucionalno ureditev, katere glavni organi z monopolom političnega odločanja so:

- *Evropski svet*, v katerem so voditelji držav članic in EU, določa splošne politične smernice EU;
- *Evropski parlament*, v katerem sedijo neposredno izvoljeni poslanci, zastopa ljudstvo Evrope;
- *Evropska komisija*, katere člane imenujejo vlade držav članic, skrbi za interese EU kot celote;
- *Svet Evropske unije*, v katerem so predstavniki vlad, zagovarja interese posameznih držav.

[Evropski svet](#) določi splošno politično usmeritev EU, vendar ne more sprejemati zakonodaje. Svet, ki ga sestavljajo predsedniki držav ali vlad in predsednik Evropske komisije, se pod vodstvom trenutnega [predsednika Donalda Tuska](#) sestane na večdnevnem zasedanju vsaj dvakrat v šestih mesecih. Pri sprejemanju zakonodaje in javnih politik EU tudi na področju kulture pa sodelujejo [Evropski parlament](#), [Svet Evropske unije](#) in [Evropska komisija](#).

Vse tri institucije skupaj v rednem zakonodajnem postopku sprejemajo predpise, ki se uporabljajo po vsej EU. Načeloma Evropska komisija predlaga nove zakone, Parlament in Svet pa jih po razpravi sprejmeta. Komisija in države članice jih nato izvajajo, Komisija pa zagotavlja njihovo pravilno uporabo.

Republika Slovenija bo tudi v prihodnji sestavi Evropske komisije imela svojega komisarja, v Evropskem parlamentu jo zastopa [8 evropskih poslank in poslancev](#), člana [Odbora za kulturo in izobraževanje EP](#) pa sta [Irena Joveva](#) iz Liste Marjana Šarca in [Milan Zver](#) iz Slovenske demokratske stranke, na ravni Sveta Evropske unije pa jo zastopajo [predsednik Vlade](#) in ministri Vlade RS.

Zagovorništvo v kulturi se je na nivoju EU delno institucionaliziralo z vzpostavitvijo mreže Centrov programa Ustvarjalna Evropa v posameznih državah članicah, za Slovenijo je [Center Ustvarjalne Evrope](#) oz. Creative Europe Desk (CED) **zavod Motovila, Center za spodbujanje sodelovanja v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih**.

Program **Ustvarjalna Evropa** kot glavni in osrednji vir javnega sofinanciranja umetnosti in kulture v EU pod eno streho združuje dva podprograma – [MEDIA](#), ki podpira filmski in avdiovizualni (AV) sektor z zagotavljanjem finančnih podpor za razvoj, kroženje in promocijo evropskih AV del na mednarodni ravni in vključevanjem inovacij, in [Kultura](#), ki podpira kulturne in ustvarjalne organizacije, ki delujejo čezmejno v Evropi in izven nje in s svojimi aktivnostmi prispevajo k uresničevanju osrednjih ciljev podprograma.

Osrednji cilji podprograma **Kultura** sicer so krepitev zmogljivosti evropskih kulturnih in ustvarjalnih sektorjev za mednarodno delovanje ter spodbujanje mednarodne mobilnosti umetnikov in izvajalcev ter kroženje evropskih umetniških in kulturnih del. Znotraj razpisnih kategorij tega podprograma (Projekti sodelovanja, Projekti literarnega prevajanja, Evropske mreže in Evropske platforme), še posebej pa znotraj mrež in platform, so se oblikovale tudi številne evropske zagovorniške vsebinske mreže in platforme nevladnih organizacij v kulturi, kot so denimo [Culture Action Europe](#) (CAE), ki je v vseh državah članicah pred zadnjimi volitvami v Evropski parlament organizirala zagovorniško akcijo »[Tokrat grem volit za kulturo](#)«, [IETM](#) – International network for contemporary performing arts ali [EAIPA](#) – European Association of Independent Performing Arts, v katere se vključujejo tudi slovenske NVO v kulturi.

Pri zagovorniškem projektu s področja javnih kulturnih politik celotne Evropske unije se je potrebno primarno osredotočiti na nacionalne predstavnike v inštitucijah EU, sekundarno in po potrebi pa tudi na nacionalne predstavnike drugih držav, evropskih političnih skupin Evropskega parlamenta in Evropsko komisijo.

III. TEMELJNI ZAKONI IN STRATEŠKI DOKUMENTI NVO V KULTURI

V nadaljevanju so navedeni strateški dokumenti in predpis, ki neposredno ali posredno vplivajo na delovanje nevladnega sektorja v kulturi. Povezave na posameznih dokumentih vodijo na Zagovorniških arhiv društva Asociacija, ki ima metodološko strukturiran in pregleden arhiv odzivanja na posamezen zakone. Poleg analiz, je v arhivu vključena tudi evalvacija in spremljanje učinkov posameznih zakonskih dopolnil oziroma predlogov.

1. Strateški dokumenti

- [Nacionalni program za kulturo](#)
- [Nacionalni program za mladino](#)
- [Strategija razvoja in upravljanja umetniških rezidenc](#)
- [Strategija razvoja kulture v MOL](#)
- [Strategija razvoja medijev v Republiki Sloveniji](#)
- [Strategija razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva](#)
- [Strategija razvoja Slovenije](#)
- [Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma](#)

2. Zakoni

- [Zakon o dohodnini \(ZDoh-2\)](#)
- [Zakon o izvajanju proračuna Republike Slovenije](#)
- [Zakon o kolektivnem upravljanju avtorskih in sorodnih pravic \(ZKUASP\)](#)
- [Zakon o nevladnih organizacijah \(ZNOrg\)](#)
- [Zakon o Prešernovi nagradi \(ZPreN-1\)](#)
- [Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo \(ZUJIK\)](#)
- [Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev \(ZUPJS\)](#)
- [Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju \(ZZVZZ\)](#)
- [Zakon o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe v kulturi \(ZSNNPK\)](#)
- [Zakon o dodatku k pokojnini za izjemne dosežke na področju kulture in raziskovalno-razvojne dejavnosti](#)

3. Uredbe

- [Uredba o določitvi višine dnevnega nadomestila za čas zadržanosti od dela zaradi bolezni za samozaposlene v kulturi za polni delovni čas](#)
- [Uredba o samozaposlenih v kulturi](#)

4. Pravilniki

- [Pravilnik o izvedbi javnega natečaja za izbiro umetniških del v javnih investicijskih projektih](#)

- Pravilnik o izvedbi javnega poziva in javnega razpisa za izbiro kulturnih programov in kulturnih projektov
- Pravilnik o strokovnih komisijah
- Pravilnik o usposabljanju članov sveta javnih zavodov na področju kulture
- Pravilnik za valorizacijo oseb zasebnega prava, ki so na podlagi zakona pridobile status delovanja v javnem interesu

5. *Mehanizmi izvajanja kulturnih politik*

- Nacionalni (programsko financiranje, večletni in enoletni projektni razpisi, javni pozivi, štipendije,...)
- Lokalni (enoletni in večletni projektni razpisi, javni pozivi ...)
- Mednarodni (Ustvarjalna Evropa, različna druga mednarodna sodelovanja)

IV. STRATEGIJE KREPITVE NVO V ZAGOVORNIŠTVU

Za boljše zagovorniško delovanje NVO v kulturi je potrebno področno strateško izboljšanje v posameznih zagovorniških aktivnostih. Kako bodo NVO v kulturi postale še pomembnejši dejavnik v oblikovanju in izvajanju javnih politik (povzeto po Fink - Hafner, 2001)?

1. Z organiziranim nastopom v komunikaciji z organi države, lokalne samouprave in drugimi nosilci vpliva na oblikovanje in izvajanje javnih politik (npr. z združevanjem v krovne organizacije oziroma vsebinsko mrežo).
2. Z informiranostjo (doseženo s profesionalizacijo in specializiranim spremljanjem dogajanja v državni in lokalni sferi, pa tudi na nivoju regije sosednjih držav ter celotne Evropske unije).
3. S strokovnim, analitičnim pristopom (argumenti, lastne analize, identifikacija učinkov javnih politik, vključevanje neodvisnih strokovnjakov ipd.).
4. S pravočasno aktivnostjo v vseh fazah političnega odločanja (lastne analize javnih kulturnih politik in strokovno osebje, ki jih zna pripravljati in ki zna razbrati za vsak posamezen zagovorniški projekt relevantne informacije in podatke iz drugih javno obstoječih ali neposredno pridobljenih virov).

V. VIRI

BOLJKA, Urban: Vpliv nevladnih organizacij na oblikovanje javnih politik na področju otrokovih pravic v Evropski uniji: Prikaz idealno tipskih modelov zagovorniškega procesa, 2015. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.

FINK - HAFNER, Danica: Analiza politik - akterji, modeli in načrtovanje politike skupnosti, 2001. V Jadranje po nemirnih vodah managementa nevladnih organizacij, ur. Jelovac, Dejan, 53-62. Ljubljana: Zavod Radio Študent

FINK - HAFNER, Danica: Znanost "o" javnih politikah in "za" javne politike, 2002. V Analiza politik, ur. Fink - Hafner, Danica in Lajh, Damjan, 9-30- Ljubljana: Knjižna zbirka Politični procesi in inštitucije, Fakulteta za družbene vede.

HARMEL, Matjaž: Vrednotenje prispevka krepitve zmogljivosti NVO na izvajanje zagovorništva in javnih storitev - KONČNO POROČILO VMESNEGA VREDNOTENJA (dopolnjeno končno poročilo na podlagi prejetih komentarjev), 2018. Ljubljana: ZaVita, svetovanje d.o.o. za Službo Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko

Elektronski viri:

https://www.irssv.si/upload2/NVO_publikacija.pdf

<https://pametniglas.nvo.si/>

http://www.mnz.gov.si/si/mnz_zav_vas/drustva_ustanove_shodi_prireditve/javni_shodi_in_javne_prireditve/

<https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Peticije>

<https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/si/be-heard/petitions>

<http://www.asociacija.si/si/arhiv>

Projekt *Asociacija – mreža NVO v kulturi, kultura za ustvarjalen razvoj*, v sklopu katerega je strokovni sodelavec društva Asociacija Tomaž Zaniuk pripravil e-priročnik, delno sofinancira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

